

E02: Innovation Wanted: Fusing of the Worlds

O: Postavljanje kućnih studija, razmišljanje o tome kako da pomognemo svima nama, shvatimo krizu u kojoj se nalazimo i pronađemo odgovarajuće odgovore je u velikoj meri ono što je u poslednje vreme okupiralo našu pažnju. Mogu vam reći da je jedna stvar postavljanja kućnog studija vrlo zanimljiva. Moji baba i deda bili su oduševljeni mikrofonom koji sam doneo kući i mislim da su za kratko vreme pomislili da imam ambiciju da postanem profesionalni pevač. Tako su improvizacije sa studijom u pravljenju ove epizode pomogle da malo skrenemo misli i ublažimo zabrinutost oko pandemije koronavirusa. Izbijanje koronavirusa i rizici su definitivno bez presedana, nečemu čemu nismo bili svedoci u naše vreme. I naravno da moramo, na jeziku interneta - improvizovati, prilagoditi se i prevazići sve. Mnogi ljudi, posebno vlasnici preduzeća već imaju tonu pitanja, puno problema i već se raduju pronalaženju novih rešenja, kako održati poslovanje i kako se oporaviti nakon ovoga.

Ovo je druga epizoda ove sezone podkasta *Fusing Futures - Innovation Wanted: Fusing of the Worlds*. Drago mi je što mogu da poželim dobrodošlicu svom BOŠ alumniju, Predragu Topić, u ovoj emisiji. Predrag je menadžer za razvoj poslovanja i biznis dizajner designer u ICT Hub-u. On je vlasnik Bridges & Creations Boutique Consultingand i jedan od osnivača Bryce startapa.

P: Da se nisam oprobao u preduzetničkim vodama, nikada ne bih bio ovako otporan na nove izazove kao sada, uključujući i poslednje izazvane virusom COVID-19. Sredinom 2000-ih, kada o startapu nije bilo ni reči u Srbiji, jedna boca za mojim radnim stolom neprestano me podsećala šta je moj krajnji cilj. Tu bocu je proizvela kompanija Innocent Drinks, koja je od samog početka za mene predstavljala srž preduzetništva - bila je vođena strašću osnivača, povratnim informacijama potrošača i velikom zabavom u međuvremenu. S druge strane, korporacije u to vreme u Srbiji bile su poput dobro podmazanih mašina koje su radile prema strogim procedurama i pravilima - veoma drugačijim od Innocent Drinks i sličnih kompanija. To je način na koji i danas funkcionišu mnoge korporacije.

Nemojte me pogrešno shvatiti, korporacije imaju svoje dobre strane, ali za mene - polako su počele da spuštaju moj entuzijazam, motivaciju i prostor za inovacije. Kako bih ostvario svoj san, doneo sam jednu od najboljih odluka u životu - da zaronim u preduzetništvo. Zajedno sa grupom od četiri osobe, od kojih su dvoje bili BOŠ alumnisti, jednim sadašnjim studentom i jednim koji će sigurno biti BOŠ student, osnovao sam startap pod nazivom Bryce; pridružio sam se trima vrlo talentovanim osobama u kompaniji koja se zove DX Lab; a od početka 2020. godine pridružio sam se ICT centru da bih unapredio i radio na korporacijskim inovacijama. Sada, bilo da verujete da je COVID-19 crni ili beli labud, pokazao mi je koliko je važna ta odluka. Osnajen profesionalnom promenom, ne osećam da sam samo otporan, već da imam šta da podelim sa drugima kako bih im pomogao da se prilagode, uneo inovacije i pomogao im da prevaziđu odmetnike u životu i poslu.

O: Slike labudova kako se vraćaju razne vodene površine u gradovima tokom policijskog sata nešto je zbog čega ljudi razmišljaju o tome kako se priroda vraća u neko optimalnije stanje, dok su ljudi kod kuće. Postoji jedan naučnik koji se dosta bavi labudovima, ali ne onim pravim, već metaforičkim, iznenađujućim labudovim, crno-belim labudovima, njegovo ime je Nasim Nikolas

Taleb. Poznat je po svojoj teoriji o crnim labudima kao događajima bez presedana, koje nismo mogli da predvidimo i koji imaju dubok uticaj na način na koji funkcionišemo. Sam Taleb tvrdi da izbijanje pandemije koronavirusa zapravo nije onaj crni labud, onaj iznenađujući, već nešto što smo mogli da predvidimo i pripremimo se za njega. Dakle, moje prvo pitanje je - kako se preduzeća mogu prilagoditi i biti spremna da se suoče sa ovim izazovima koje možemo da vidimo da nam dolaze u budućnosti? Drugim rečima, šta su to takozvani predvidljivi događaji, beli labudovi za preduzeća? I kako se mogu pripremiti da budu otporni na nadolazeće rizike?

P: Sa ogromnim količinama podataka koji se svakodnevno obrađuju na globalnom nivou i naprednim analitičkim tehnologijama dostupnim čovečanstvu, teško mogu da prihvatim da postoji bilo koji crni labud, tako da se slažem sa Talebovim mišljenjem ovde. Na primer, Univerzitet Johns Hopkins zajedno sa fondacijom Bill Gates u oktobru 2019. godine napravio je simulaciju pandemije izazvane koronavirusom - ne baš COVID 19, ali vrlo sličnom i prema tome predvidljivim, u određenom smislu. U užem smislu i bliže stvarima koje ja radim, vidim kako se ponašanja i navike potrošača drastično menjaju dok govorimo i značajno će se promeniti čak i nakon što prođe virus. Najbolja priprema za to je da počnete razgovarati i učiti od svojih kupaca već juče. Oni koji to urade kasno imaće zaista teškoće pri prilagođavanju i preživljavanju novih stvarnosti.

O: Za preduzeća, krizna vremena ne predstavljaju trenutak kada treba sedeti kod kuće i ostati bezbedni, već trenutak kada treba da pronađu nove načine funkcionisanja, u suštini je vreme za inovacije, kao što smo mogli da vidimo. Ko brže inovira? Da li su startup kompanije manje ili možda agilnije ili su to veliki sistemi, velike kompanije? A pošto znate da je tema ovog podkasta bila fuzija, moje je sledeće pitanje - da li ova kriza možda ubrzava potencijalnu fuziju između sveta korporacija i startapa, tako da možda možemo videti svet takozvanih korpo-startapa koji izlaze iz ove krize?

P: Može vas iznenaditi, ali situacija sa COVID-19 je manje-više svakodnevna stvarnost za većinu startapa, pošto su navikli da posluju u nesigurnim okruženjima, poput ovog. Korporacije su, s druge strane sklone predvidivosti. Ekonomski i tržišni razvoj u proteklih 15-20 godina primorava ih da se prilagode i inoviraju, i to je razlog zbog kojeg bi trebalo da se okrenu startup firmama. Za razliku od trenutnih korporacijskih praksi koje su usredsređene na inovacije proizvoda, one bi trebalo da ulože više resursa u inovacije svojih poslovnih modela

O: Naravno, među mnogim pitanjima koja su nastala u situaciji u kojoj se nalazimo, jedno od pitanja, koje se tiče većine ljudi, zapravo je tretiranje radne snage. Zato sam želeo da pitam, do sada, šta su lekcije koje smo naučili? Kako obezbediti pristojan rad i podstaći pristup usredsređen na ljude u ovoj krizi?

P: Još je rano govoriti o određenim naučenim lekcijama. Za mene je ogromna pozitivna činjenica da je značajna većina kompanija shvatila da su ljudi njihov najvažniji resurs. Rizici po zdravlje i preživljavanje učinili su pristup usredsređen na ljude primarnim da bi se izdržao prvi talas krize. Međutim, rizik koji je sledeći na redu je ekonomski. Projekcije pada su različite, ali brojke o kojima se trenutno govori su značajne i čak idu na -20% ili -25%, što će se odraziti na veće stope nezaposlenosti. Da bi se prevazišli ovi efekti, potrebno je uspostaviti novo „društveno uređenje“. To je vrlo širok pojam, ali trebalo bi da bude usmeren i da rešava pitanja poput ekonomske nejednakosti, snage i pristupačnosti naših zdravstvenih sistema, koliko dobiti je dovoljno dobiti, koliko se plaćaju naši radnici iz prvih redova itd. Nemam čarobni štapić za ovo, ali svakako da bi prvi korak akcije bilo

stvaranje efikasnih struktura za otvoreni socijalni dijalog o ovim temama. Ako se to može dogoditi, napraviće sjajan početak.

P: Na početku krize, ICT hub je želeo da istraži šta su to kompanije u Srbiji već uradile da bi odgovorile na novu stvarnost. Budući da verujemo u stalni dijalog sa kompanijama i u moć podataka, dizajnirali smo istraživanje i distribuirali ga u svim sektorima. U samo nekoliko dana uspeali smo da donesemo zaključke jer smo dobili sve odgovore koji su nam pomogli da shvatimo njihove strategije. Iako su nam povratne informacije dale uvid u buduće poslovne prakse, pokazale su nam i da kompanije treba uzmu u obzir višestruke parametre, ali uglavnom da se usere na ponašanje potrošača, kao i da budu svesne da mogu napredovati samo ako se prilagode promenljivim potrebama potrošača, bez obzira na šire okruženje.

O: Znamo da je posao uvek bio i uvek je orijentisan ka rezultatima, i iako smo u krizi već nekoliko nedelja, pretpostavljam da preduzeća već razmišljaju o rezultatima, kada je u pitanju suočavanje sa pandemijom koronavirusa. Stoga, kako da merimo stopu uspeha u prilagođavanju ublažavanju rizika koji nastaju iz pandemije koronavirusa? Kako znamo i koji su pokazatelji da li se kompanija ili startap prilagodio kondenzovirusnim rizicima?

P: U našem istraživanju pitali smo kompanije koliko moraju da prilagode svoje poslovanje na skali od 1-5 - 52% kompanija je odgovorilo sa 5, odnosno da je njihova adaptacija u potpunosti prošla. Prosečan odgovor je bio 4,2. Sa druge strane, zadovoljstvo provedenim promenama imalo je prosečnu ocenu 2,6. Jedan od razloga nezadovoljstva mogli bi biti relativno niski rezultati postignuti od izbijanja krize. Kada je u pitanju prilagođavanje, sveukupne strategije su se kretale od prelaska na daljinski rad do internetske komunikacije s potrošačima i internetske prodaje. Neki su se odlučili za smanjenje cena, ali to je kratkoročna taktika koja bi trebalo da bude veoma ograničena, jer podriva dobit i kao takva je neodrživa. Moj zaključak je da je prilagođavanje proces koji je u toku i biće svakodnevna aktivnost kompanija u dužem vremenskom periodu.

O: Ako postoji jedan od rezultata onoga što se trenutno događa, jednostavno nas je ova cela situacija podsetila na to koliko je svet povezan i da u ovom dobu ne možemo biti izolovano ostrvo u globalnoj ekonomiji i u globalnom društvu. Želeo sam da vas pitam koje su najbolje prakse iz regiona u suočavanju sa ovom situacijom koje bi se mogle primeniti i u drugim mestima?

P: Reakcija celog inovacionog ekosistema u Srbiji bila je izuzetno brza i dragocena. Srpski inovacioni fond pozvao je projekte da pomognu u borbi protiv pretnji koje prouzrokuje COVID-19. Izabrano je 12 sjajnih projekata, među kojima su prvi respirator u Srbiji, kabine za dezinfekciju i zaštitna odela za višestruku upotrebu. Sa druge strane, kao neko ko mnogo koristi podatke za javno dobro, nestrpljivo očekujem da otkrijem koja su sjajna rešenja proistekla iz inicijative koju je vodio UNDP Srbija u istraživanju kako se podaci mogu koristiti u borbi protiv COVID-19.

O: Mislim da smo se, ako ništa drugo, u drugoj epizodi našeg podkasta posvetili prilagođavanju ovoj situaciji sa novim saznanjima, informacijama i idejama. Dakle, za naše slušatelje ne preostaje ništa drugo nego da preduzmemo konkretne akcije i konkretne korake. Pa, kako da ih dodatno motivišemo da nastave svoju rad ka stvaranju nekih novih rešenja i da ih pripremimo sve da se suoče sa ovim belim labudovima koji nam dolaze na put?

P: Pre otprilike mesec dana moj sin Kosta napunio je šest godina. I kao poklon, moj prijatelj, bivši član i sadašnji suosnivač u Bryce-u, Vanja Knežević, poklonio mu je „O poreklu vrsta“ Sabine Radeve. To je u suštini Čarls Darwin za decu. I trebalo bi da služi kao savršeno sredstvo za podučavanje dece, a neprestano podsećanje i za nas odrasle, da „nisu najjači koji prežive, već najprilagodljiviji“. Kako se to radi? Jedan od načina je sigurno zaroniti u preduzetništvo. Postoji jedan poznati koncept, *lean startup*, koji predlaže tri veoma jednostavna koraka kako bi vaš startup bio uspešan - graditi, meriti, učiti. Da bi bilo ko od nas postao prilagodljiviji, malo bih prekrojio ove korake u- uraditi, meriti, prevazići. Primenio sam ih i još uvek sam živ.

O: Ovo je bila druga epizoda Fusing Futures: Light them up podcast. Do sledećeg puta, ostanite bezbedni, otporni i naravno ostanite uz nas. Ovu epizodu smo realizovali ja, Ognjan Pantić i još jedan član BOŠ alumni mreže, Predrag Topić. Temu su istraživale moje kolege, Gordana Bojanić i Jelena Šapić. Muzika i dizajn zvuka: Marko Mitrović i Aleksa Račić. Producenti su Beogradska otvorena škola i njena alumni mreža. Ako vam se dopala ova epizoda, kliknite na *subscribe* na Apple Podcast-u ili bilo kojoj drugoj aplikaciji koju koristite za slušanje podkastova. Za više novosti, pratite nas na Instagramu i Tviteru.